

STORTINGET

Representantforslag 28 S

(2020–2021)

fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes

Dokument 8:28 S (2020–2021)

Representantforslag fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes om lokaldemokrati, ikke kommersiell forkjørsrett

Til Stortinget

Bakgrunn

Kommunene har ansvar for mange av innbyggernes viktige velferdstjenester, men kommunenes demokratiske handlingsrom blir ved flere tilfeller innskrenket av en kommersiell forkjørsrett. Forslagsstiller mener at profittmotiverte aktører ikke skal kunne tilsidesette lokaldemokratiets mulighet til å tilpasse velferdstilbudet til beste både for brukere av og ansatte i velferdstjenestene.

Offentlige tjenester er underlagt lovverk som regulerer offentlig innsyn og rettssikkerhet. Når velferdstjenester settes ut til kommersielle aktører, blir informasjonen om drift, bemanning og kompetanse derimot omgjort til forretningshemmeligheter, unntatt offentlig innsyn.

Det kommersielle markedet er i stadig økende grad dominert av aktører med sentralisert eierskap, gjennom store kjeder eller oppkjøpsfond i Norge eller i utlandet. Samlet tas milliarder ut i profitt fra fellesskapets midler bevilget til velferdstjenestene, av eiere av kommersielle selskaper. I tillegg har private eiere en del særfordeler, som særlig gir kommersielle selskaper mulighet til å vokse på bekostning av mangfoldet i sektoren.

I et folkestyre må innbyggerne ha mulighet til å avgjøre om de skal få en profittfri velferd eller ikke. I et demokratisk perspektiv er det uholdbart at dette spørs-

målet unndras fra demokratiske vedtak. Ikke minst fordi hva slags eierskap og styring det er over velferdstjenestene, kan avgjøre om det opprettholdes et desentralisert velferdstilbud eller ikke.

Kommunene har i dag mulighet til å ta enkelte tjenester som er konkurranseutsatte, for eksempel sykehjem, omsorgstjenester eller barnevernstiltak, tilbake til kommunal eller ideell drift når kontrakten går ut eller ved kontraktsbrudd. Forslagsstiller viser til at kommunene ikke har denne demokratiske muligheten for alle velferdstjenester. Dagens lovverk gir ikke lokalpolitikere i en kommune eller et fylke adgang til å redusere antall elevplasser i de private skolene eller barnehageplasser i kommersielle barnehager, selv ikke hvis det er nedgang i antall søkere til skolene eller antall barnehagebarn, eller hvis lokale planprosesser tilsier en annen barnehage- eller skolestruktur. Det eneste stedet lokalpolitikere har lov til å kutte, er i det offentlige tilbudet. På disse områdene har de kommersielle, profittmotiverte selskapene en forkjørsrett foran fellesskapet.

Forslagsstiller mener at folkevalgte må få mulighet til å gjøre helhetlige vurderinger og ta demokratiske beslutninger basert på hva som best for innbyggerne. Kommunene må derfor få rett til å si nei til kommersiell etablering og kunne justere kapasiteten på alle offentlig finansierte velferdstjenester, ikke bare være tvunget til å kutte i det offentlige tilbudet. Kommuner som ønsker bedre bemanningsnorm enn den nasjonale, bør også få mulighet til å pålegge de private barnehagene bedre bemanning. I dag har de bare rett til å pålegge dette på de kommunale barnehagene, til tross for at de private barnehagene får sin finansiering basert på hva de kommunale barnehagene mottar.

Lokaldemokratiet rammes av at regjeringen har gitt kommersielle aktører forkjørsrett på bekostning av det

lokalpolitiske handlingsrommet. I kommuneproposisjonen 2019 (Prop. 88 S (2017–2018)) skriver regjeringen at «Kommunene er bærebjelken i folkestyret og velferdssamfunnet». Det bør også innebære at folkestyret får styre over velferdstjenestene.

Forslagsstiller mener at kommunene må ha lovhjemmel til å organisere velferdstjenestene i tråd med befolkningens behov, og det må inkludere alle offentlig finansierte velferdstjenester. Det innebærer også at lokale folkevalgte må få muligheten til å stanse eller begrense bruken av private aktører. Lokaldemokratiet må veie tyngre enn profitten til kommersielle aktører.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen utrede en kommunal vetorett mot kommersielle aktører i velferdstjenestene og komme tilbake til Stortinget med forslag om dette. Kommunene og fylkeskommunene skal ha rett til å si nei til kommersiell etablering og til å redusere kapasiteten hvis kommersielle selskaper truer det offentlige tilbudet.
2. Stortinget ber regjeringen innføre juridiske skiller mellom ideelle og kommersielle barnehager og komme tilbake til Stortinget med eventuelle nødvendige forslag som sikrer dette. Videre ber Stortinget regjeringen foreslå lovendringer som gir kommunene lovhjemmel til å stille vilkår om at private som får tilskudd innen velferdstjenester, skal være ideelle.
3. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag som sikrer kommunene lovhjemmel til å stille samme kvalitetskrav til private som kommunale velferdstjenester, og til å stille høyere kommunale krav enn de nasjonale.
4. Stortinget ber regjeringen foreslå lovendringer som sikrer offentlig innsynsrett i alle opplysninger som er nødvendige for å kontrollere private aktører, inkludert økonomi og arbeidsforhold.
5. Stortinget ber regjeringen underlegge private virksomheter som driver offentlig finansierte tjenester, samme krav om å følge arkivlova, offentlighetslova og forvaltningsloven som offentlig virksomhet og komme tilbake til Stortinget med eventuelle nødvendige forslag som sikrer dette.

15. oktober 2020

Bjørnar Moxnes